

บทที่ 2

ภูมิหลังต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกที่เป็นเอกสารตัวเขียนมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดรชมังคลาภิเษก จังหวัดจันทบุรี หอสมุดแห่งชาติ จังหวัดชลบุรี และวัดสำคัญต่าง ๆ ในภาคตะวันออก ซึ่งวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้ส่วนใหญ่บันทึกในใบลานเป็นอักษรขอม ภาษาบาลี ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระธรรม คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา วรรณกรรมพระพุทธศาสนา บันทึกเป็นกลอนสวดและกลอนเทศน์ อาทิเช่น ทิมพาพิลาป ฉบับหอสมุดรชมังคลาภิเษก จังหวัดจันทบุรี มหาชาติสำนวนท้องถิ่นภาคตะวันออก ส่วนสมุดข่อยหรือสมุดไทย มีทั้งสมุดไทยดำและสมุดไทยขาว บันทึกด้วยอักษรขอม ภาษาบาลีและบันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย มีเรื่องราวหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชาดก หรือนิทานพื้นบ้านเช่น กลอนสวดเรื่องนางอัน ฉบับวัดอรุณดิตถาราม จังหวัดตราด กลอนสวดเรื่องนางโมคคัลลีย์ ฉบับวัดอรุณดิตถาราม จังหวัดตราด บทละครนอกเรื่องปฐมสมโพธิ ฉบับวัดเนินสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี กลอนสวดเรื่องพระสุธน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ จังหวัดชลบุรี นางมโนราห์กลอนสวด ฉบับหอสมุดรชมังคลาภิเษก จังหวัดจันทบุรี กลอนนิทานเรื่องคัมภีร์ ฉบับวัดบุปผาราม จังหวัดตราด เป็นต้น

นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยและมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น มีหลากหลายสำนวนบันทึกลงในใบลานและบันทึกลงในสมุดไทย มีทั้งสำนวนของกวีในราชสำนัก และที่เป็นสำนวนของกวีท้องถิ่น โดยมีการคัดลอกต่อ ๆ กันมาตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งกวีของแต่ละท้องถิ่นจะประพันธ์โดยใช้ภาษาและฉันทลักษณ์ท้องถิ่นของตน รวมทั้งได้มีการปรับปรุงเนื้อหาและบริบทของวรรณกรรมนั้นให้เหมาะสมกับความนิยมของประชาชนผู้บริโภคในท้องถิ่นนั้น ๆ (ธวัช ปุณโณทก, 2543, หน้า 1) นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่พบในท้องถิ่นภาคตะวันออกส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่แพร่กระจายมาจากส่วนกลาง สำนวนภาษาเป็นแบบฉบับของท้องถิ่นภาคตะวันออก อักษรวิธีและการอ่านใช้ตามสำเนียงที่พูดซึ่งกวีจะให้คำที่ออกเสียงตามสำเนียงท้องถิ่นภาคตะวันออก ซึ่งทำให้เห็นว่า วรรณกรรมต่าง ๆ เมื่อแพร่หลายไปในส่วนภูมิภาค กวีท้องถิ่นได้ประพันธ์โดยใช้สำเนียงท้องถิ่น สอดแทรกวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้วรรณกรรมมีความหลากหลายทางด้านสำนวนภาษา วรรณกรรมเรื่องหนึ่งอาจมีหลายสำนวนตามแต่เรื่องนั้นจะแพร่กระจายไปถึงส่วนมากมีโครงเรื่องที่เหมือนกัน แตกต่างกันตรงอนุภาคที่ปรากฏในเรื่อง ส่วนลักษณะคำประพันธ์จะมีทั้งคำประพันธ์ประเภทกลอนสวด กลอนบทละคร กลอนแหล่และกลอนนิทาน ซึ่งเป็นลักษณะคำประพันธ์ที่นิยมใช้ในวรรณกรรมภาคกลาง รวมทั้งภาคตะวันออกและภาคใต้ด้วย กลอนนิทานเรื่อง

“ดาราวงษ์” จึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะได้รับการคัดลอกต่อ ๆ กันมาจากภาคกลาง ทำให้เรื่อง “ดาราวงษ์” มีทั้งสำนวนหอสมุดแห่งชาติ ท้าววาสกรี กรุงเทพมหานคร และสำนวนหอสมุด รัชมังคลาภิเษก จังหวัดจันทบุรี

ต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์

จากการศึกษาต้นฉบับวรรณกรรมเรื่อง ดาราวงษ์ พบว่ามี 2 ฉบับ คือ

1. กลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี
2. กลอนบทละครเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ท้าววาสกรี กรุงเทพมหานคร

1. กลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี เป็นสมบัติของวัดตะกาดเจ้า ตำบล ตะกาดเจ้า อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งทางวัดได้มอบให้หอสมุดรัชมังคลาภิเษก จังหวัด จันทบุรี เก็บรักษาไว้ ต้นฉบับเป็นสมุดไทยขาว เขียนด้วยหมึกดำ ปกหน้าและปกหลังทาสีดำ บันทึกลง เป็นอักษรไทย ภาษาไทย หน้าละ 6 บรรทัด รวม 117 หน้าสมุดไทย (ไม่จบเนื้อเรื่อง) ประพันธ์ด้วย คำประพันธ์ประเภทคำกลอน ลักษณะตัวอักษรเป็นตัวอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สันฐาน ตัวอักษรใกล้เคียงกับปัจจุบัน ส่วนอักขรวิธีแตกต่างจากปัจจุบัน คือการใช้คำและตัวสะกดตาม เสียงพูดและมักใส่วรรณยุกต์ตามสำเนียงพื้นบ้าน ใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ไม่เป็นระบบและไม่สม่ำเสมอ ลักษณะคำประพันธ์ตามแบบลักษณะคำประพันธ์ของสุนทรภู่ สันฐานตัวอักษรใกล้เคียงกับอักษร ตัวเขียนในปัจจุบัน ลายมือปานกลาง ตัวอักษรที่คัดลอกไม่สวยงามเหมือนลายมืออาลักษณ์ ลายมือไม่สม่ำเสมอ คือมีบางช่วงที่เปลี่ยนผู้คัดลอก การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ไม่เป็นระบบและ ไม่สม่ำเสมอ

ผู้ประพันธ์หรือผู้คัดลอกเรื่อง “ดาราวงษ์” ฉบับจันทบุรี ในต้นฉบับไม่ปรากฏนามผู้คัดลอก แต่ใช้คำแทนตัวเองว่า “ข้า” และ “ข้าพเจ้า” ประพันธ์ด้วยกลอนแปด เริ่มต้นเรื่องมีบทประณามพจน์ ก่อนเริ่มเนื้อหาของเรื่อง จากการศึกษาริบทไม่พบส่วนที่บอกชื่อผู้ประพันธ์หรือชื่อผู้คัดลอกและ สมัยที่คัดลอก

2. วรรณกรรมเรื่อง “ดาราวงษ์” ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ท้าววาสกรี กรุงเทพมหานคร ต้นฉบับเป็นสมุดไทยดำขนาด 10 เซนติเมตรครึ่ง x 32 เซนติเมตร บันทึกลงเป็นอักษรไทย ภาษาไทย เส้นธง 53 หน้า ทั้งหน้าต้นและหน้าปลาย หน้าละ 8 บรรทัด จำนวน 1 เล่มสมุดไทย ไม่จบเนื้อเรื่อง ประพันธ์ด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนบทละคร ลักษณะตัวอักษรเป็นตัวอักษรสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น เนื้อความขาดตอนเริ่มเรื่อง เนื่องจากชำรุดและขาดหายไปไม่จบเนื้อเรื่อง

กลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรีและกลอนบทละครเรื่อง ดาราวงศ์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ทั้งสองสำนวนเมื่อศึกษาเนื้อหาและบริบทของทั้งสองสำนวนแล้ว สรุปได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน คำโครงเรื่องคล้ายกัน ไม่พบหลักฐานว่าต้นฉบับมาจากที่ใดและใครเป็นผู้แต่งหรือผู้คัดลอก ซึ่งเรื่อง ดาราวงษ์ ทั้งสองสำนวนมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของการคัดลอก กล่าวคือเนื้อหาตอนต้นเรื่องดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงเมืองมิลิลา มีกษัตริย์ปกครองชื่อ ท้าวทศพรหมา มเหสีชื่อ มณี มีพระโอรสชื่อ ดาราวงษ์ ดำเนินเรื่องไปจนจบความตอนที่นางมณี พระมเหสีของท้าวทศพรหมาเศร้าโศกเสียใจที่ต้องสูญเสียพระสวามี อีกทั้งนางประไพสุริยา พระธิดาถูกดาราวงษ์ลักพาตัวไป ส่วนดาราวงษ์ฉบับกรุงเทพมหานคร เริ่มเนื้อความตอนที่นางประไพสุริยาสนทนากับพี่เลี้ยงทั้งสองคนของนางถึงพราหมณ์ที่จะมารักษาอาการประชวรของบิดา ดำเนินเรื่องไปจบความตอนที่นางประไพสุริยาได้หายไป เมื่อรู้ว่าพราหมณ์พานางประไพสุริยาหนีจึงเข้ากราบทูลให้ท้าวพรหมหัตถ์ทราบเรื่อง ท้าวพรหมหัตถ์โกรธมาก คิดจะยกกองทัพติดตาม ฝ่ายพระมารดาของนางเมื่อทราบว่านางประไพสุริยาหายไปก็เศร้าโศกเสียใจ ให้โหรมาทำนายว่านางเป็นตายร้ายดีอย่างไร ซึ่งเนื้อหาของเรื่องดาราวงษ์ ทั้งสองสำนวนต่างก็มีเนื้อหาบางตอนที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน และก็มีเนื้อหาบางตอนที่แตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุปถึงความแตกต่างระหว่างกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรีและกลอนบทละครเรื่อง ดาราวงศ์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ในด้านเนื้อหาและสำนวนภาษา ดังนี้

1. กลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี มีเนื้อหาที่สมบูรณ์กว่ากลอนบทละครเรื่อง ดาราวงศ์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ ท้าวสุกรี กรุงเทพมหานคร ถึงแม้ว่าทั้งสองสำนวนจะมีเนื้อความที่ไม่จบเรื่อง โดยกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรีเริ่มต้นเรื่องโดยมีบทประณามพจน์ และตอนเริ่มต้นเรื่อง ดำเนินเรื่องไปจนจบ 1 เล่มสมุดไทย แต่ไม่จบเนื้อเรื่อง ส่วนกลอนบทละครเรื่อง "ดาราวงศ์" ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ไม่ปรากฏตอนเริ่มต้นเรื่อง กล่าวคือเนื้อความตอนต้นเรื่องขาดหายไป เนื้อความดำเนินไปจนจบ 1 เล่มสมุดไทย แต่ไม่จบเนื้อเรื่องเช่นเดียวกับกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี

2. วรรณกรรมเรื่อง ดาราวงษ์ ทั้งสองสำนวนต่างมีเนื้อหาของเรื่องทั้งที่ตรงกันในบางตอน และในบางตอนก็แตกต่างกัน ซึ่งเห็นได้ชัดจากสำนวนภาษาที่ใช้แตกต่างกันมาก กลอนนิทานเรื่อง "ดาราวงษ์" ฉบับจันทบุรี ประพันธ์ด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนนิทานเนื้อหาของเรื่อง มีความสมบูรณ์กว่ากลอนบทละครเรื่อง ดาราวงศ์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร การบรรยายความมีความละเอียดลึกซึ้งกว่า ตัวอย่างเช่น กลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์

ฉบับจันทบุรีใช้สำนวนภาษาในการบรรยายความที่ไพเราะ ลึกซึ้ง ดังความตอนที่ ดาราวงษ์ได้ฝากแหวนพร้อมทั้งจดหมายรักไปให้นางประไพสุริยา กวีได้พรรณนาความย้อนหลังไปเมื่อครั้งที่ได้พบผอบผอมลอยน้ำมา แล้วดาราวงษ์จึงออกเดินทางตามหาเจ้าของผอบ จนมาพบนางประไพสุริยา ส่วนเนื้อความในกลอนบทละครเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ไม่มีเนื้อความที่กล่าวย้อนไปถึงเมื่อครั้งที่ได้พบผอบผอม เพราะเนื้อความตอนต้นเรื่องขาดหายไป กวีจึงได้บรรยายความเพียงว่า นางประไพสุริยาได้อ่านสารและเห็นแหวนที่ดาราวงษ์ได้ส่งมาด้วยก็เกิดความชอบใจในตัวดาราวงษ์

ความแตกต่างในด้านเนื้อหาของเรื่องระหว่างกลอนบทละครเรื่องดาราวงษ์

ฉบับหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร กับกลอนนิทานเรื่องดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี เป็นไปโดยธรรมชาติของวรรณกรรมพื้นบ้าน เมื่อมีการคัดลอกต่อ ๆ กันมา กวีในแต่ละท้องถิ่นจะแต่งเติมเสริมเนื้อหาของเรื่องให้มีความสนุกสนาน สดแทรกเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนใช้ภาษาตามการออกเสียงที่เป็นสำเนียงพื้นบ้าน

ตัวอักษรและเครื่องหมายในต้นฉบับลายมือ

เอกสารต้นฉบับลายมือกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ บันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย รูปแบบอักษร อักษรวิธีการเขียนอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลายมือค่อนข้างเป็นระเบียบสวยงาม เส้นอักษรในต้นฉบับยังมีความชัดเจน อักษรวิธีมีวิธีการเขียนแตกต่างไปจากปัจจุบันมาก เนื่องจากการบันทึกเอกสารลายลักษณ์ของไทยในสมัยก่อนจะนิยมบันทึกตามเสียงพูดท้องถิ่น โดยเฉพาะการสะกดถ่วงรันท้ไม่เป็นไปตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 การใช้วรรณยุกต์แตกต่างจากปัจจุบันมาก นอกจากนี้ยังพบว่า มีเครื่องหมายโบราณจำนวนหนึ่งซึ่งผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการอ่าน เช่น ฝนทอง (') นิคณิต (°) และฟองมัน (๐) ซึ่งถ้าไม่เข้าใจเนื้อความก็จะอ่านไม่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านต้นฉบับ จึงได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะตัวอักษรและอักษรวิธีที่ใช้ในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี ดังนี้

1. พยัญชนะ ในต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ มีการใช้รูปพยัญชนะ ดังนี้
 รูปแบบพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน รูปแบบพยัญชนะในต้นฉบับ

ก

ก

ข

ข

ฅ

ฅ

ค

ค

ฅ

ฅ

ฅ

ฅ

ง

ง

จ

จ

ฉ

ฉ

ช

ช

ซ

ซ

ณ

-

ญ

ญ

รูปแบบพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปแบบพยัญชนะในต้นฉบับ

ม

-

ม

ม

-

ม

-

ม

-

ม

ม

ด

ด

ด

ด

ด

ด

ท

ท

ธ

ธ

น

น

บ

บ

ป

ป

รูปแบบพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปแบบพยัญชนะในต้นฉบับ

ผ

ผ

ฝ

ฝ

พ

พ

ฟ

ฟ

ภ

ภ

ม

ม

ย

ย

ร

ร

ล

ล

ว

ว

ศ

ศ

ษ

ษ

ฐ

ฐ

ห

ห

รูปแบบพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปแบบพยัญชนะในต้นฉบับ

พ

พ

อ

อ

ฮ

-

พยัญชนะที่ใช้ในต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง “คาราวงษ์” ฉบับจันทบุรีนั้นมีทั้งหมด 37 รูป พยัญชนะส่วนใหญ่มีลักษณะใกล้เคียงกับพยัญชนะไทยในปัจจุบัน ส่วนพยัญชนะที่ไม่มีใช้ในต้นฉบับ ได้แก่ ค ฦ ฎ ฐ ฑ ฒ และ ฮ เพราะพยัญชนะบางตัวมีเสียงที่เหมือนกันผู้แต่งจึงใช้พยัญชนะแทนกัน เช่น ข ก็จะใช้ ฦ แทน ฦ ก็จะใช้ ฑ แทน เป็นต้น

2. รูปสระ รูปสระที่ปรากฏใช้ในต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง “คาราวงษ์” ฉบับจันทบุรีมีดังนี้

รูปสระปัจจุบัน

รูปสระในต้นฉบับ

-

:

-

?

อ

จ

า

จ

า

จ

า

จ

รูปสระปัจจุบัน

รูปสระในต้นฉบับ

อุ

ū

อู

ū

เ-ะ

ē

เ-

ē

แ-ะ

ē

แ-

ē

โ-ะ

ē

โ-

ō

เ-าะ

ē-ā

- อ

ō

เ-อะ

ē

เ-อ

ē-ō

เอียะ

ē

เ-ย

ē-ē

รูปสระปัจจุบัน

รูปสระในต้นฉบับ

เ- อะ

-

เ- อ

เ- อ

เ- ะ

-

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

-

เ- ะ

:

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

เ- ะ

รูปสระที่ใช้ในต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง “ดารารวงษ์” ฉบับจันทบุรี มีทั้งหมด 26 รูป
 สระบางตัวมีรูปการใช้ 2 แบบ ได้แก่ สระอิ เขียนแทนด้วย ิ และ ใ สระอี
 เขียนแทนด้วย ุ และ ู สระที่ใช้ในต้นฉบับกลอนนิทานเรื่อง “ดารารวงษ์”

ฉบับจันทร์ ส่วนใหญ่มีรูปสระเหมือนในปัจจุบัน สระประสมอาจมีรูปสระที่แตกต่างไปจากปัจจุบันบ้าง เช่น สระเอือ ที่เขียนแทนด้วย $\begin{smallmatrix} \text{ว} \\ \text{อ} \end{smallmatrix}$ และ $\begin{smallmatrix} \text{ว} \\ \text{อ} \end{smallmatrix}$

3. รูปวรรณยุกต์ กลอนนิทานเรื่องดาราวงษ์ ฉบับจันทร์ ปรากฏรูปวรรณยุกต์ 2 รูป ดังนี้

รูปวรรณยุกต์ปัจจุบัน

รูปวรรณยุกต์ในต้นฉบับ

,

,

,

,

,

,

,

,

รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทร์ มี 2 รูป คือ ' และ ' มีรูปเหมือนกับวรรณยุกต์ในปัจจุบัน ส่วนวรรณยุกต์ที่ไม่มีปรากฏ คือ " และ *

4. รูปเครื่องหมาย เครื่องหมายที่ปรากฏในกลอนนิทานเรื่อง "ดาราวงษ์" ฉบับจันทร์ มี 2 ประเภทคือ เครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระหรือประกอบเสียงสระ และเครื่องหมายประกอบการเขียน

4.1 เครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระ หรือประกอบเสียงสระ

4.1.1 เครื่องหมายพันหู (") ใช้กำกับคำที่ออกเสียงสระออ และเสียงสระโอะลดรูป โดยเขียนกำกับไว้บนพยัญชนะต้นในคำที่ออกเสียงสระออ เช่น ใช้กำกับคำที่ออกเสียงสระออ

"
ภอ

อ่านว่า

พอ

"
ภอ

อ่านว่า

หน่อ

"
ภอ

อ่านว่า

ขอ

กั

อ่านว่า

ก็

เื่อ

อ่านว่า

เออ

ใช้กำกับคำที่ออกเสียงสระโอะ ลดรูป ที่สะกดในแม่ กก, กง, กต, กน, กบ, กม, เกย เครื่องหมายพันหนู (") จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายบังคับหรือเครื่องหมายบอกให้สะกดคำเสียงสั้น เช่น

คำที่สะกดด้วยแม่กก ประสมด้วยสระโอะ จะมีเครื่องหมายพันหนู (") กำกับไว้ด้วย เช่น

กนก

อ่านว่า

ชนก

ยก

อ่านว่า

ปก

คำที่สะกดด้วยแม่กง ประสมด้วยสระโอะ จะมีเครื่องหมายพันหนู (") กำกับไว้ด้วยเช่น

ยโอะสัง

อ่านว่า

ประสงคั

โอมบง

อ่านว่า

โอมยง

คังคก

อ่านว่า

คกค

คำที่สะกดด้วยแม่กม ประสมด้วยสระโอะ จะมีเครื่องหมายพันหนู (") กำกับไว้ด้วยเช่น

มม

อ่านว่า

ดม

ปนขม

อ่านว่า

ปนรทม

สย

อ่านว่า

สม

ประสม

อ่านว่า

ประสม

คำที่สะกดด้วยแม่กน ประสมด้วยสระโอะ จะมีเครื่องหมายพันหนุ (") กำกับไว้ด้วย เช่น

จย

อ่านว่า

จน

ชกสน

อ่านว่า

ชัดสน

พน

อ่านว่า

ฝน

เลกน

อ่านว่า

เลห์กน

คำที่สะกดด้วยแม่กบ ประสมด้วยสระโอะ จะมีเครื่องหมายพันหนุ (") กำกับไว้ด้วย เช่น

พข

อ่านว่า

พบ

สข

อ่านว่า

สบ

มานข

อ่านว่า

มานพ

เจนข

อ่านว่า

เจนจบ

คข

อ่านว่า

ครบ

คำที่สะกดด้วยแม่กด ประสมด้วยสระโอะ จะมีเครื่องหมายพันหนู (") กำกับไว้ด้วย เช่น

ยศ

อ่านว่า

ยศ

คำที่สะกดด้วยแม่เกย ประสมด้วยสระเออ จะมีเครื่องหมายพันหนู (") กำกับไว้ด้วย เช่น

เลย

อ่านว่า

เลย

เอย

อ่านว่า

เอย

เคย

อ่านว่า

เคย

เคย

อ่านว่า

เคนย

4.1.2 เครื่องหมายพันทอง (') ใช้ในตำแหน่งบังคับให้เป็นเสียงสระ /อะ/ กึ่งเสียง และคำที่ออกเสียงสระโอะ ลดรูป เช่น ใช้ในคำที่ออกเสียงสระอะ กึ่งเสียง

มน

อ่านว่า

มณี

กัลยา

อ่านว่า

กัลยา

ท่วย

อ่านว่า

ทวย

ต้ง

อ่านว่า

ต้ง

สวด

อ่านว่า

สวาท

ใช้บังคับให้เป็นเสียงสระโอะ ลดรูป ดังนี้

อ^ร

อ่านว่า

องค์

ม^ร

อ่านว่า

นม

น^ก

อ่านว่า

นก

พ^ม

อ่านว่า

พบ

ผ^ง

อ่านว่า

ผง

และพบว่ามีการใช้เครื่องหมายฝนทอง (') บังคับให้เป็นเสียงสระ /อะ/ และเสียงสระ /โอะ/ ลดรูป ในคำเดียวกัน เช่น

สน^ม

อ่านว่า

สนม

พย^น

อ่านว่า

พยนต์

และมีการใช้เครื่องหมายฝนทอง (') แทนเสียงสระ และเครื่องหมายพันธุ (") แสดงเสียงสระโอะลดรูป บางครั้งจะพบว่ามีการใช้ควบคู่กัน เช่น

ชน^ก

อ่านว่า

ชนก

สน^ม

อ่านว่า

สนม

ผอ^บ

อ่านว่า

ผอบ

สลด^ค

อ่านว่า

สลด

4.1.3 เครื่องหมายนิคหิต (°) ใช้ในตำแหน่งบังคับให้เป็นเสียงสระโอะ ลดรูป

ดังนี้

สมัยค์

อ่านว่า

สมัยศ

บังคัม

อ่านว่า

บังคม

ทวง

อ่านว่า

ทรง

สุรวง

อ่านว่า

สุริวงศ์

4.1.4 เครื่องหมายทัณฑฆาต (ˆ) ใช้เขียนในคำที่ออกเสียงสระอู และสระอัว

(ˆ) เช่น

กัฏ

อ่านว่า

กั

คัฏ

อ่านว่า

ค่อ

หวัฏเภา:

อ่านว่า

หวัเราะ

กลัฏ

อ่านว่า

กลั้ว

มัฏ

อ่านว่า

มั่ว

ทัฏ

อ่านว่า

ตั่ว

ทัฏ

อ่านว่า

ทั่ว

4.1.5 เครื่องหมายไม้หันอากาศ (~) ในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี
พบว่ามีการใช้เครื่องหมายไม้หันอากาศไม่สม่ำเสมอ ดังนี้

ใช้เขียนเหนือพยัญชนะต้น

✓
วง

อ่านว่า

วัง

✓
รัก

อ่านว่า

รัก

✓
ฟ้ง

อ่านว่า

ฟ้ง

ใช้ในคำที่ออกเสียงสระอา

✓
อย่า

อ่านว่า

อย่า

✓
ฝาก

อ่านว่า

ฝาก

✓
ตรา

อ่านว่า

ตรา

✓
อ่าน

อ่านว่า

อ่าน

ใช้ในคำที่ออกเสียงสระไอ

✓
ใน

อ่านว่า

ใน

✓
ไกล

อ่านว่า

ไกล

✓
พิสมัย

อ่านว่า

พิสมัย

✓
ไหว

อ่านว่า

ไหว

✓
ไสยาสน์

อ่านว่า

ไสยาสน์

4.1.6 เครื่องหมายไม้โท (ˊ) ในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี พบว่า มีการใช้เครื่องหมายไม้โท (ˊ) ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งพบจำนวน 3 คำ ดังนี้

ก้อ

อ่านว่า

ก็

เภาง่า

อ่านว่า

เงา

ท้อ

อ่านว่า

หัว

4.2 ลักษณะและรูปแบบเครื่องหมายที่ใช้ประกอบการเขียน หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้กำกับพยัญค์ คำ วลี หรือประโยค เพื่อช่วยในการออกเสียงพยัญค์ คำ วลี หรือประโยคนั้น ๆ ให้ถูกต้อง ดังปรากฏรูปดังนี้

4.2.1 เครื่องหมายไม้ยมก (๗) จะใช้เพื่ออ่านซ้ำสองครั้ง ในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี มีการใช้เครื่องหมายยมก 2 แบบคือ มีทั้งที่ใช้เครื่องหมายไม้ยมก (๗) ที่ใช้ในปัจุบัน และใช้เลข ๒ แทนเช่น เครื่องหมายไม้ยมกที่ใช้ในปัจจุบัน

ไมฟังน้อง ๗ จ้องไทย

อ่านว่า

ไม่ฟังน้อง น้องจะร้องให้

อยู่ห่าง ๗

อ่านว่า

อยู่หึ่งหึ่ง

พี่น้อง ๗

อ่านว่า

พี่น้องนี่

มาไร ๗

อ่านว่า

มาไรไร

ส่วนของพี่ ๗ รัก

อ่านว่า

ส่วนของพี่ฟรัก

ส่วนของข้า ๗ คงไทย

อ่านว่า

ส่วนของข้าข้าคงให้

เครื่องหมายไม้ยมกที่ใช้เลข ๒

อยู่ดี ๒

อ่านว่า อยู่ดีดี

ขมขอย ๒

อ่านว่า ขมน้อยน้อย

มือ ๒

อ่านว่า ฉิวฉิว

ร้อน ๒

อ่านว่า รื่นรื่น

เป็นค ๒ เกย ๒

อ่านว่า เป็นคู่คู่เคียงเคียง

ไม่ฟังน้อง ๆ ร้องไห้

อ่านว่า ไม่ฟังน้อง น้องจะร้องไห้

4.2.2 ฟองมัน (๑) ใช้กำกับไว้หน้าของบทประพันธ์ เมื่อเริ่มต้นบทใหม่ แต่ในกลอนนิทานเรื่องดาราวงษ์ ปรากฏเครื่องหมายฟองมัน (๑) ไม่สม่ำเสมอ ตัวอย่าง

จะพูดรักภักดีไปตาม แวงแสงสองแตรกเคียงเคียงรัก

อ่านว่า จะพูดรักภักดีไปตามแวง แลสองแตรกเคียงเข้าบังคม

4.2.3 วิสวรรณีย์ (๒) ใช้เพื่อบอกว่าสิ้นระยะบรรทัด (ธวัช ปุณโณทก, 2542 หน้า 245) ตัวอย่าง

สองสหายสัมาภักดิ์

อ่านว่า สองสหายสมหมายที่มุ่งมา

๗. เปรียบเทียบทางมรดกสืบทอดกันมา :

อ่านว่า ไม่เห็นห่างจรงรักสมัครสมาน

4.2.4 ฟองมัน ฟันหนู อังคั่นคู่ (๑๗) ใช้เมื่อจะขึ้นต้นตอนใหม่

๘. ขี้นก : ขี้นกพระอินทร์

อ่านว่า ขอประนมพรหมินทร์พระอินศวร

4.2.5 ฟองมัน ฟันหนู (๑) ใช้เมื่อเริ่มต้นบทใหม่

๙. จักกล่าวถึงกษัตริย์

อ่านว่า จะกล่าวถึงกษัตริย์ป็นกษัตริย์

4.2.6 เครื่องหมายกากบาท (+) ผู้แต่งใช้เครื่องหมายนี้เมื่อเขียนคำหรือข้อความขาดหรือตกไปโดยเขียนเครื่องหมายกากบาทไว้ข้างบนบรรทัดเหนือจุดที่ข้อความนั้นเขียนตกและเติมคำที่เขียนตกไว้ข้างล่างได้แนวเส้นบรรทัดหรือเขียนเครื่องหมายกากบาทไว้ข้างล่างบรรทัดใต้จุดที่ข้อความนั้นเขียนตกและเติมคำที่เขียนตกไว้ข้างบนเหนือแนวเส้นบรรทัดดังตัวอย่าง

๑๐. เป้นแมนมนเหมือนทนายทนายบาง

อ่านว่า เป้นแมนมนเหมือนทนายทนายบาง

อักษรวิธีในต้นฉบับลายมือ

อักษรวิธีในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับที่นำมาศึกษาวิเคราะห์นี้มีการสะกดการันต์ที่ลึกล้ำมาก ส่วนใหญ่จะบันทึกตามเสียงพูด ดังข้อความที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอักษรไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (กรมศิลปากร, 2525, หน้า 32) ว่า “การเขียนหนังสือของคนไทยในช่วง 100 ปีแรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์อาศัยเสียงหรือสำเนียงที่ใช้พูดจากันเป็นหลัก ไม่มีกฎเกณฑ์ที่บังคับให้เป็นแบบฉบับในการสะกดคำศัพท์ ไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนในการใช้

ภาษาและรูปอักษร ดังนั้นผู้อ่านจึงต้องใช้ความพยายามในการหาคำ เพื่ออ่านให้ถูกต้องอย่างที่พูดกันเป็นสำนวนว่า “หนังสือ หนังสือ” คือต้องใช้ไหวพริบและปฏิภาณในการอ่านหนังสือด้วยตัวเอง”ถึงแม้ว่าการบันทึกวรรณกรรมเรื่องดาราวงษ์ จะมีหลักเกณฑ์ทางด้านอักขรวิธีที่ไม่แน่นอนเป็นมาตรฐาน แต่ก็ยังมีหลักเกณฑ์ในการใช้พยัญชนะที่แตกต่างไปจากปัจจุบัน ดังนี้

1. การเขียนพยัญชนะควบสระ รูปพยัญชนะบางตัวมีลักษณะพิเศษ เมื่อเขียนควบกับสระแล้วเปลี่ยนรูปไปเป็นพยัญชนะตัวใหม่ ลักษณะและรูปแบบวิธีการเขียนพยัญชนะควบสระโดยลากเส้นสระต่อเนื่องจากเส้นพยัญชนะรวมเป็นพยัญชนะเดียวกับสระ ดังนี้

ชย อ่านว่า ชาย

ชค อ่านว่า ชาติ

ชจ อ่านว่า ช้าง

2. การเขียนพยัญชนะควบพยัญชนะ มีลักษณะการเขียนโดยลากเส้นให้ต่อเนื่องเป็นพยัญชนะตัวเดียวกัน โดยการลากเส้นพยัญชนะตัวต้นก่อนแล้วลากเส้นพยัญชนะตัวที่สองสืบต่อเป็นพยัญชนะตัวเดียวกัน เช่น

ชญ อ่านว่า พระญา, พญา

ชค อ่านว่า ศักดิ์

ชจ อ่านว่า ผาสุก

3. การเขียนรูปพยัญชนะร่วมกัน มีลักษณะการเขียนโดยใช้พยัญชนะตัวเดียวแต่อ่านได้ 2 คำ เช่น

ชวฤ อ่านว่า สาวัดดี

ชญา อ่านว่า ปัญญา

4. การเขียนรูปพยัญชนะต้นมีรูปแบบและลักษณะการใช้ต่างไปจากปัจจุบัน คือ คำที่ปัจจุบันใช้รูปพยัญชนะต้นอย่างหนึ่ง แต่ในต้นฉบับตัวเขียนมีการใช้พยัญชนะต้นอีกอย่างหนึ่ง โดยส่วนใหญ่จะใช้พยัญชนะต้นที่มีเสียงคล้ายคลึงกัน เช่น

4.1 ใช้ “ข” แต่ในคำปัจจุบันใช้ “ช” เช่น

ขอ	เขียนเป็น	ช่อ
ขวัญ	เขียนเป็น	ชวัน
ขาวเขียว	เขียนเป็น	ทว/เจียว
ช้าง	เขียนเป็น	ชง
เงิน	เขียนเป็น	เงิน

4.2 ใช้ “ค” แต่ในคำปัจจุบันใช้ “ช” เช่น

ขอบเขต	เขียนเป็น	คามเขต
ขึ้น	เขียนเป็น	คิน
เข้า	เขียนเป็น	เคา

4.3 ใช้ “ช” แต่ในคำปัจจุบันใช้ “ค” เช่น

คืน	เขียนเป็น	ช้น
-----	-----------	-----

4.4 ใช้ “ช” แต่ในคำปัจจุบันใช้ “ฉ” เช่น

เฉลิม	เขียนเป็น	บ่ฉิม
-------	-----------	-------

4.5 ใช้ “ซ” แทน “ส” ในคำบางคำ เช่น

สิ้น	เขียนเป็น	ซิ้น
------	-----------	------

4.6 ใช้ “จ” แทน “ช” ในคำปัจจุบันใช้ “ซ” เช่น

ชนก	เขียนเป็น	จันก
-----	-----------	------

ชม่าย	เขียนเป็น	จ่ม่าย
-------	-----------	--------

ช่อม	เขียนเป็น	จ่อม
------	-----------	------

ชันษา	เขียนเป็น	จันษา
-------	-----------	-------

4.7 ใช้ “ย” แทน “ญ” ในคำปัจจุบันใช้ “ญ” เช่น

อาญา	เขียนเป็น	อายา
------	-----------	------

4.8 ใช้ “ด” แทน “ต” ในคำบางคำ เช่น

เดชา	เขียนเป็น	เดช
------	-----------	-----

4.9 ใช้ “ท” แทน “ถ” ในคำบางคำ เช่น

ถนอม	เขียนเป็น	ท:นอม
------	-----------	-------

สถิตย	เขียนเป็น	ถทก
-------	-----------	-----

4.10 ใช้ "ท" แทน "ธ" ในคำบางคำ เช่น

ธานี	เขียนเป็น	ทานี
ธานินทร์	เขียนเป็น	ทานิน
ธิดา	เขียนเป็น	ทิดา

4.11 ใช้ "ณ" แทน "น" ในคำบางคำ เช่น

นคร	เขียนเป็น	นัค
ชนนี้	เขียนเป็น	ชณ
ธานี	เขียนเป็น	ทาน

4.12 ใช้ "พ" และ "ภ" แทน "ผ" ในคำบางคำ เช่น

แผ่นดิน	เขียนเป็น	แพนดิน
ผดผาด	เขียนเป็น	พุดพาด
ผู้	เขียนเป็น	ภ
ผูกพัน	เขียนเป็น	พูกพัน

4.13 ใช้ "ฟ" แทน "ฝ" ในคำบางคำ เช่น

ฝาย	เขียนเป็น	ฟาย
-----	-----------	-----

เฝ้า

เขียนเป็น

เฟ

ฝูง

เขียนเป็น

ฟ

4.14 ใช้ "ภ" แทน "พ" ในคำบางคำ เช่น

พระพาย

เขียนเป็น

พระภาย

พารา

เขียนเป็น

ภภ

จำเพาะ

เขียนเป็น

จำเพาะ

พอบ

เขียนเป็น

ภอภ

พานิช

เขียนเป็น

ภนิก

4.15 ใช้ "พ" แทน "ภ" ในคำบางคำ เช่น

โภชนา

เขียนเป็น

โพชน

ภิปราย

เขียนเป็น

พีพราย

4.16 ใช้ "ส" และ "ษ" แทน "ศ" ในคำบางคำ เช่น

โสภ

เขียนเป็น

โสภ

4.17 ใช้ "ษ" แทน "ศ" และ "ส" ในคำบางคำ เช่น

อิสวร

เขียนเป็น

อินษว

กรุงศรี

เขียนเป็น

กรุงศรี

สลี

เขียนเป็น

สลี

มเหสี

เขียนเป็น

มเหสี

5. การใช้พยัญชนะต้นคู่ที่ต่างไปจากปัจจุบัน ดังตัวอย่างเช่น ตร เขียนเป็น กร เช่น

ตรอมตรม

เขียนเป็น

กรอมกรม

ตริกตรอง

เขียนเป็น

กรักกรง

ตรวน

เขียนเป็น

กรวน

6. การใช้พยัญชนะตัวสะกด

การใช้ตัวสะกดในเรื่องการวางษ์ ไม่มีกฎเกณฑ์การใช้ที่แน่นอนตายตัวเป็นมาตรฐานคำ บางคำอาจใช้ตัวสะกดได้หลาย ๆ ตัวในมาตราเดียวกัน ลักษณะและรูปแบบตัวสะกดมีดังนี้

6.1 แม่กด ส่วนมากจะใช้ "ด" เป็นพยัญชนะตัวสะกด เช่น

ไตรเพศ

เขียนเป็น

ไตรเพศ

อากาศ

เขียนเป็น

อากาศ

โกฏ

เขียนเป็น

โกฏ

ล้าเลิศ

เขียนเป็น

ล้าเลิศ

ปรากฏ

เขียนเป็น

ปรากฏ

ประพาส	เขียนเป็น	ประพาส
--------	-----------	--------

บุตร	เขียนเป็น	บุตร
------	-----------	------

ตรัส	เขียนเป็น	ตรัส
------	-----------	------

6.2 แม้กน ส่วนมากจะใช้ "น" เป็นพยัญชนะตัวสะกด เช่น

สำราญ	เขียนเป็น	สำราญ
-------	-----------	-------

สาร	เขียนเป็น	สาร
-----	-----------	-----

ทั้งหมด	เขียนเป็น	ทั้งหมด
---------	-----------	---------

สกล	เขียนเป็น	สกล
-----	-----------	-----

ประจวบ	เขียนเป็น	ประจวบ
--------	-----------	--------

สายัญ	เขียนเป็น	สายัญ
-------	-----------	-------

นอกจากนี้ยังใช้ "ร" เป็นตัวสะกดบ้างบางคำ เช่น

นิทาน	เขียนเป็น	นิทาน
-------	-----------	-------

พาส	เขียนเป็น	พาส
-----	-----------	-----

สำราญ	เขียนเป็น	สำราญ
-------	-----------	-------

รำคาญ	เขียนเป็น	รำคาญ
-------	-----------	-------

6.3 แม่กบ ตัวสะกดในแม่กบ นิยมใช้ "บ" เป็นตัวสะกด เช่น

กาพย์	เขียนเป็น	ก บ
-------	-----------	------------

พระศพ	เขียนเป็น	พร: สับ
-------	-----------	----------------

7. การเขียนคำว่า "สี" มักใช้พยัญชนะ ษ ประสมกับสระอี มักจะมี ร เคียง เช่น

พารานสี	เขียนเป็น	พ ษ น ษ
---------	-----------	-----------------------

มเหสี	เขียนเป็น	ม ษ เ ษ
-------	-----------	-----------------------

ราศี	เขียนเป็น	ร ษ
------	-----------	------------

ศรีสวัสดิ์	เขียนเป็น	ส ษ ส ษ ว ษ
------------	-----------	----------------------------------

บัดสี	เขียนเป็น	บ ษ น ษ
-------	-----------	-----------------------

โถมศรี	เขียนเป็น	โ ษ ม ษ
--------	-----------	-----------------------

เกษมศรี	เขียนเป็น	ก ษ ร: ษ น ษ
---------	-----------	-----------------------------------

8. พยัญชนะที่ประสมกับสระออก สะกดด้วยแม่กน บางครั้งจะใส่ ร เพิ่ม เช่น

อักษร	เขียนเป็น	อ กษ ร
-------	-----------	---------------

ทรงศร	เขียนเป็น	ท กษ ร ษ
-------	-----------	------------------------

เกสร	เขียนเป็น	ก กษ ร
------	-----------	---------------

มารดร	เขียนเป็น	มารดร
-------	-----------	-------

รับพร	เขียนเป็น	รับพร
-------	-----------	-------

9. การไม่ใช้อักษรนำ

หญ→ญ เช่น

หญิง

เขียนเป็น

ญิง

หน→น เช่น

หนอ

เขียนเป็น

นอ

กำหนด

เขียนเป็น

กำหนด

หนักหนา

เขียนเป็น

หนักหนา

หนุ่มน้อย

เขียนเป็น

นุ่มน้อย

ฉม้ายหนี

เขียนเป็น

ฉม้ายหนี

หม→ม เช่น

หมายหมาย

เขียนเป็น

มายมาย

หมากพลู

เขียนเป็น

มากพลู

ทำหมาย

เขียนเป็น

ทำหมาย

หญ→ย เช่น

หญุด

เขียนเป็น

ยุด

เยาะหยอก

เขียนเป็น

เยาะหยอก

หล→ล เช่น

หล่อ

เขียนเป็น

ลั

ประหลาด

เขียนเป็น

ประลาค

ไหลหลั่ง

เขียนเป็น

ไลยล้ง

เหลียวหลัง

เขียนเป็น

เลียวหลัง

วังหลวง

เขียนเป็น

วังลวง

ขาวเหลือง

เขียนเป็น

ขาวล้ง

หว→ว เช่น

ห้วนหวาด

เขียนเป็น

วนวาค

หวัง

เขียนเป็น

ลั

หวาน

เขียนเป็น

วาน

ไหว

เขียนเป็น

ไวย

อย→ย เช่น

อย่า

เขียนเป็น

ยา

อยู่

เขียนเป็น

ย

อย่าง

เขียนเป็น

ยาง

ในทางกลับกัน ห จะปรากฏอยู่ในคำที่ปัจจุบันไม่ใช่ ห นำ ดังตัวอย่างเช่น

มิใช่	เขียนเป็น	มิใช่
เอื้องย่าง	เขียนเป็น	เอื้องหย่าง
ล้วนมนนอย	เขียนเป็น	ลลวน นนมน้อย
เครื่องยา	เขียนเป็น	เครื่องหย่า

10. ลักษณะและการใช้สระ ไอ ไอ และ อัย

ถ้าเป็นสระ ไอ ไอ ไม้หลายจะนิยมเขียน (ไ-ย) เช่น

ได้	เขียนเป็น	ไคย
ไม่	เขียนเป็น	ไมย
แก้ไข	เขียนเป็น	แกไคย
ไร	เขียนเป็น	ไรอย
ไพ	เขียนเป็น	ไพาย
ไป	เขียนเป็น	ไปย

มีการใช้ (ไ-ย) แทน ไอ บ้างในบางคำ เช่น

ไล่	เขียนเป็น	ไสย
-----	-----------	-----

ใจ	เขียนเป็น	ใจ
----	-----------	----

ใน	เขียนเป็น	ไย
----	-----------	----

ให้	เขียนเป็น	ไย
-----	-----------	----

มีการใช้ (ไ – ย) แทน อัย บ้างในบางคำ เช่น

สงสัย	เขียนเป็น	สงไสย
-------	-----------	-------

อาศัย	เขียนเป็น	ไสย
-------	-----------	-----

11. การไม่ใช้วรรณยุกต์ (‘ ˆ ˜ ˘) ในคำที่ใช้ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

เที่ยว	เขียนเป็น	เทียว
--------	-----------	-------

พี่	เขียนเป็น	พี่
-----	-----------	-----

ทั้งสอง	เขียนเป็น	ทงสอง
---------	-----------	-------

เรื่องราว	เขียนเป็น	เรื้องราว
-----------	-----------	-----------

พี่เลี้ยง	เขียนเป็น	พี่เลี้ยง
-----------	-----------	-----------

แทนแก้ว	เขียนเป็น	แทนแก้ว
---------	-----------	---------

เห็นผ่านฟ้า	เขียนเป็น	เห็นพานฟ้า
-------------	-----------	------------

แมนเที่ยงแท้	เขียนเป็น	แมนเที่ยงแท้
--------------	-----------	--------------

12. การไม่ใช้ รร (ร หัน) ในคำที่ใช้ รร (ร หัน) ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

บรรดา	เขียนเป็น	ป่นดา
ครรรภ์	เขียนเป็น	ครรภ์
ทรงธรรม์	เขียนเป็น	ทรงธรรม
สุวรรณ	เขียนเป็น	สุวัน
เอื้อนอรรถ	เขียนเป็น	เอื้อนอค์
อัศจารย์	เขียนเป็น	อัศกัน
เลือกสรร	เขียนเป็น	เลือกสัน
สรรเสริญ	เขียนเป็น	สรร:เสน
บรรทุก	เขียนเป็น	บ่นทก
หรรษา	เขียนเป็น	ทมนษ
แพรวพรรณ	เขียนเป็น	แพรวพรรณ
บรรเทา	เขียนเป็น	บ่นเทา
สรวรรค์	เขียนเป็น	สวัน
บรรทม	เขียนเป็น	บ่นทบ

13. การไม่ใช้ตัวการันต์ในคำที่ใช้ตัวการันต์ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

พรหมินทร์	เขียนเป็น	พรมบั้น
สรวพวงค์	เขียนเป็น	สรว:พวง
เนาวรัตน์	เขียนเป็น	เนาวรัตน์
หัตถ์	เขียนเป็น	หัต
ประดิษฐ์	เขียนเป็น	ประคัก
กษัตริย์	เขียนเป็น	กษ:สิด
อารมณ	เขียนเป็น	อารม
นงลักษณ์	เขียนเป็น	นงลก
ปราโมทย์	เขียนเป็น	ปรกโมก
ประจักษ์	เขียนเป็น	ประจัก

14. การเขียนคำตามการออกเสียง ตัวอย่างเช่น

พระอิสวร	เขียนเป็น	อินชวณ
บิตร	เขียนเป็น	บิกค่อน
สุขเกษม	เขียนเป็น	สูกกระเสม

ประเสริฐ	เขียนเป็น	ประเสริฐ
ปฐพี	เขียนเป็น	ปัทพี
เกษมศรี	เขียนเป็น	เกษมศรี
กษัตริย์	เขียนเป็น	กษัตริย์
พราหมณ์	เขียนเป็น	พราหม
คณาญาติ	เขียนเป็น	คณาญาติ
ปราศจาก	เขียนเป็น	ปราศจาก
เกียรติยศ	เขียนเป็น	เกียรติยศ

15. คำที่ออกเสียงตามสำเนียงท้องถิ่นภาคกลางและภาคตะวันออก จากการศึกษาพบว่า มีคำจำนวนหนึ่งที่ผู้เขียนตามสำเนียงท้องถิ่น เช่น

บุพเพนิวาสนา	เขียนเป็น	บุพเพนิวาสนา
หุทัย	เขียนเป็น	หุทัย
ตรอมตรม	เขียนเป็น	กรอมกรม
ถนัด	เขียนเป็น	ถนัด
อักษ	เขียนเป็น	อักษ

ทวามเขย	เขียนเป็น	สามเขย
ตริ้ง	เขียนเป็น	กรัง
ตรองตริก	เขียนเป็น	กรองกรก
อัญเชิญ	เขียนเป็น	อั้งเขย
สรวเสริญ	เขียนเป็น	สัระเสย
ผอบ	เขียนเป็น	ประอบ
ตริตริ้ง	เขียนเป็น	กรักกรัง
เพ็ญ	เขียนเป็น	เพง
ชាយา	เขียนเป็น	นาก
เชิญ	เขียนเป็น	เขย
แฉลบ	เขียนเป็น	ทะแลบ
ขมา	เขียนเป็น	สมา
ตระเวน	เขียนเป็น	กระเวน
ตลบ	เขียนเป็น	กระลบ

กล่าวโดยสรุปเรื่องการเขียนและการสะกดคำในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับ
จันทบุรี พบว่า

1. อักษรวิธีมีวิธีการเขียนที่แตกต่างไปจากปัจจุบัน เนื่องจากการบันทึกเอกสารลายลักษณ์
ของไทยในสมัยก่อนจะนิยมบันทึกตามเสียงพูด ไม่เน้นการสะกดการันต์ โดยพบว่าการสะกด
การันต์ไม่เป็นไปตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 อีกทั้งยังพบว่า มีการใช้
พยัญชนะต้นที่ไม่แน่นอนตายตัว โดยคำที่ใช้เสียงพยัญชนะเดียวกันหรือพยัญชนะที่มีเสียง
ใกล้เคียงกันก็อาจจะใช้พยัญชนะต้นทดแทนกันได้ เช่น ขอ เขียนเป็น *ขัว* โศกเศร้า เขียนเป็น
โศกเส้า พระพาย เขียนเป็น *พระพาย* นอกจากนี้ในคำเดียวกัน อาจเขียนได้หลายแบบ เช่น
ข้าพเจ้า เขียนเป็น *ท้าวเจ้า*, *อาพเจ้า* พัง เขียนเป็น *พัง*, *พัง* บิดา เขียนเป็น
บักกา, *บัก* เป็นต้น

2. รูปวรรณยุกต์ ในกลอนนิทานเรื่อง ดาราวงษ์ ฉบับจันทบุรี ปรากฏรูปวรรณยุกต์เอก
(^ˊ) และวรรณยุกต์โท (^ˋ)

3. เครื่องหมายที่ใช้เขียนมี 2 ประเภทคือ

3.1 เครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระ หรือประกอบเสียงสระ เช่น เครื่องหมายพันหนู
([~]) ไหม้นอากาศ ([˘]) ฝนทอง ([˙]) นิคิต ([˚])

3.2 เครื่องหมายที่ใช้ประกอบการเขียน เช่น ไหม้มกมี 2 แบบคือ ไหม้มก (๗)
และ เลข ๒ ฟองมัน (๐) วิสรวณีย์ (๘) ฟองมัน พันหนู อังคั่นคู่ (๐๗) ฟองมัน พันหนู (๐)
กากบาท (+)

4. การประสมคำและการอ่าน แบ่งออกเป็น

4.1 การเขียนพยัญชนะควบสระ เช่น คำว่า *ขัว* อ่านว่า ชาย

4.2 การเขียนพยัญชนะควบพยัญชนะ เช่น คำว่า *ขัว* อ่านว่า พระญา, พญา

4.3 การเขียนรูปพยัญชนะร่วมกัน เช่น *ขัว* อ่านว่า ปัญญา

4.4 การเขียนรูปพยัญชนะต้นมีรูปแบบและลักษณะการใช้ต่างจากปัจจุบัน เช่น
ขอ เขียนเป็น *ขัว* พบ เขียนเป็น *พบ*

5. การใช้พยัญชนะต้นคู่ที่ต่างไปจากปัจจุบัน เช่น ต่อม เขียนเป็น *ก้อม*

6. การใช้พยัญชนะตัวสะกด ไม่มีกฎเกณฑ์การใช้ที่แน่นอนตายตัว ส่วนใหญ่สะกดตาม
การอ่าน เช่น ตรัส เขียนเป็น *ครัด* สำนวน เขียนเป็น *สำนวน*

7. คำว่า "สี" มักใช้พยัญชนะ ษ ประสมกับสระอี และมี ร เคียง เช่น

พารานสี เขียนเป็น *พารานสี*

8. พยัญชนะที่ประสมกับสระออก สะกดด้วยแม่กน บางครั้งจะใส ร เพิ่ม เช่น
ทรงศร เขียนเป็น *ทร้งศร*
9. การใช้พยัญชนะที่สะกดกับ ไ - นิยมใช้พยัญชนะ ย ตามหลัง เช่น
ได้ เขียนเป็น *ไคย* ไม่ เขียนเป็น *ไยย*
มีการใช้ (ไ - ย) แทน ไอ บ้างในบางคำ เช่น ใส เขียนเป็น *ไลย*
มีการใช้ (ไ - ย) แทน อัย บ้างในบางคำ เช่น สงสัย เขียนเป็น *สรงไสย*
10. การใช้อักษรนำ พบว่ามีการใช้แตกต่างจากปัจจุบัน 2 ลักษณะคือ
10.1 คำที่ปัจจุบันไม่เขียนแบบอักษรนำ แต่ในต้นฉบับเขียนแบบอักษรนำ เช่น มิ่ง
เขียนเป็น *หมิง* วาสนา เขียนเป็น *วาสหนา* มิใช่ เขียนเป็น *มิไช่* ฯลฯ
10.2 คำที่ปัจจุบันเขียนแบบอักษรนำ แต่ในต้นฉบับไม่เขียนแบบอักษรนำ เช่น อยู่
เขียนเป็น *ย* อย่า เขียนเป็น *ยา* อย่าง เขียนเป็น *ยาง* หญิง เขียนเป็น *มฺยฺ* ฯลฯ
11. การเขียนคำตามการออกเสียง เช่น คำว่า กษัตริย์ เขียนเป็น *กษะตริก*
12. คำที่ออกเสียงตามสำเนียงท้องถิ่นภาคกลางและภาคตะวันออก เช่น คำว่า
สรรเสริญ เขียนเป็น *สัรระเสี* ผอบ เขียนเป็น *ผอัย*